[5] Johs. Brøndum-Nielsen fremhæver at sammenblandingen af *þá* og *þó* er særlig almindelig hvor *þá* har rundet vokal. »Ivan Løveridder« (udgivet af C. J. Brandt i »Romantisk Digtning« II 1870) har *tha* svarende til *tho* i den svenske tekst (vers 116) og *tha at* = svensk *tho at* (vers 118, svensk tekst vers 1138).

## OM BRUGEN AF ORDET »SUBJEKT«.

Da jeg ikke var tilstede ved de møder i Lingvistkredsen hvor dr. Holger Johansen forelagde sin i sidste årgang af Danske Studier trykte afhandling, vil jeg gerne have lov til at knytte et par bemærkninger til den interessante udredning af spørgsmålet.

Holger Johansen gør opmærksom på at man hele tiden har gået ud fra at subjektet var en real størrelse som man så søgte ad forskellige veje at indkredse og beskrive. Altså som en eftersøgning af en mand hvis signalement ikke kendtes eller var meget mangelfuldt. Eller snarere som en gud på hvis eksistens man troede og hvis gerninger man mente at iagttage, men ved hvis nærmere beskrivelse man delte sig i sekter der hver anlagde sine særlige synsmåder. Men det var jo også tænkeligt at denne »gud« slet ikke eksisterede men var skabt af menneskene selv, eller at han (guder er af vor mandfolkeprægede sprogtradition altid hankøn) var af en helt anden art end man havde tænkt sig.

En stor del af den forvirring i begreberne som Holger Johansen har beskrevet for os, stammer tydeligvis fra at man har sammenblandet synsmåder der må holdes ude fra hinanden. For det første: størrelsen subjekt i en given sætning, taget ud af en skrevet eller talt »tekst«, altså i et stykke sprogudøvelse, i modsætning til størrelsen subjekt betragtet teoretisk-grammatisk, dvs. som en abstraktion fra eller fællesnævner for alle forekommende størrelser af førstnævnte art, altså som et led i sproget som system.

For det andet: det er nødvendigt at skelne mellem analyse og grammatisk beskrivelse, en distinktion som man hidtil, såvidt jeg kan se, ikke har lagt vægt på. Det er to helt forskellige procedurer. Man må begynde med analysen, og ved dette må forstås en opdeling af en foreliggende tekst i stadig mindre dele, udfra et gennemgående princip. Dette princip må være uafhængigt af de forskelligartede sproglige kendetegn vi først får kendskab til ved den senere procedure; det må søges dybere end disse, i et lag hvor selve forudsætningerne for sprogets mekanik ligger skjult. Det er det Hjelmslev har gjort ved sin lære om afhængighed mellem sproglige størrelser indbyrdes. Denne afhængighed er ikke noget grammatisk og den har ikke altid grammatisk eller sprogligt udtryk, men består simpelthen deri at to størrelser i sprogets mekanik *kan* forbindes med hinanden (kan de *ikke* det, forekommer forbindelsen altså ikke i sprogudøvelsen og kommer os ikke ved). Denne afhængighed foreligger i tre former: 1) A forudsætter B, men ikke omvendt. 2) A og B forudsætter gensidig hinanden, dvs. at findes A, må B også findes, og omvendt. 3) Af A og B forudsætter ingen den anden, det vil sige at A kan forekomme uden B og omvendt og at når de forekommer sammen står de uafhængigt af hinanden i samme forhold til

et tredje led. Det første forhold kalder Hjelmslev selektion, det andet solidaritet og det tredje kombination. Se nærmere Hjelmslev. Omkring sprogteoriens grundlæggelse 1943.

Ved analysen når vi fra de største enheder, fx. kapitler, paragraffer i en bog, altsammen enheder der er knyttet sammen ved kombination, ned til enheder hvor selektionen træder frem (ved de såkaldte led- eller bisætningers forhold) og enheder hvor vi træffer en solidaritet som hovedhjørnesten (sætningerne). I kæden *forfatteren har udgivet en ny bog* er størrelserne *forfatteren har* solidariske, dvs. de er lige nødvendige for at vi overhovedet ved sprogets hjælp kan udtrykke os på den givne måde; det angår altså sprogets mekanik og har intet som helst at gøre med om man i sprogets usus kan nøjes med dette eller må have mere med for at få sagt det man ønsker eller for at tilfredsstille fraseologiens krav. Resten af sætningen *udgivet en ny bog* forudsætter den nævnte solidaritet, som man kunne kalde sætningssolidariteten, og indenfor denne rest kan vi gå videre med opdelingen efter selektionsprincippet.

Jeg skal ikke gå videre ind på dette men blot gøre opmærksom på at ved en sådan analyse bliver vi fri for alle besværlighederne med subjekt som led i analysen.

I sætninger som *det sner kraftigt, der råbes og skriges i skolegården* har vi sætningssolidariteterne *det sner* og *der råbes og skriges* der fra dette synspunkt, altså ved analysen, ikke er forskellige fra *forfatteren har* ovenfor. Ved analysen af solidariteten i de to og kun to led den består af (i *der råbes og skriges* er der kun to led men det sidste rummer en kombination) kommer altså *forfatteren, det* og *der* til at stå sammen.

Det er først når vi er nået til bunds med analysen, ned til de mindste sproglige enheder, vokaler og konsonanter (hvoraf de sidste (i dansk) forudsætter de første og ikke omvendt), at vi kan gå over til den anden procedure, beskrivelsen og grupperingen af de ved analysen fundne størrelser. Og da størrelserne jo er fastlagt ved analysen efter det ensartede princip, så er der ved beskrivelsen frit slag: det gælder om at få fat i så mange træk og kendemærker af sproglig art som muligt og en skønsom gruppering efter disse kendemærker. Fra arbejdet med en given sprogtekst ved analysen, er vi nu kommen over i beskrivelsen af sprogsystemet, og først her viser sig forskelle mellem *forfatteren, det* og *der* som inventar betragtet. Om der ved grupperingen af leddene i en sætning bliver brug for en term *subjekt* med nøje fastlagt betydning, kan jeg ikke afgøre, men det vigtigste for mig er at slå fast at ved en analyse efter de ovenfor skitserede linjer er der ingen brug for den.

*Aage Hansen.*

## ANSELMUS OG LICENTIATEN

I sin bog om Poul Møller omtaler Vilh. Andersen to af digterens bekendte, der hver på sin vis har stået model til hans berømte licentiat. »Den lange Erichsen« fra Taasinge skal have givet den ydre fremtoning, og en